

**WEWNĄTRZSZKOLNY
SYSTEM DORADZTWA ZAWODOWEGO
w Szkole Podstawowej nr 1
z Oddziałami Dwujęzycznymi i Sportowymi
im. Tadeusza Kościuszki
w Lidzbarku**

„Gdy widzę dziecko, ogarniają mnie dwa uczucia:
czułość do tego, kim ono jest, oraz szacunek
do tego kim może zostać w przyszłości”

L. Pasteur

Spis treści:

- 1. Podstawy prawne**
- 2. Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego**
 - a. Założenia wstępne
 - b. Cele
 - c. Organizacja
 - d. Zakres realizacji zadań
 - e. Sposoby realizacji zadań
 - f. Zadania i odpowiedzialności osób zaangażowanych w realizację doradztwa zawodowego
 - g. Metody i formy pracy
 - h. Podmioty współpracujące ze szkołą
 - i. Szkolne zasoby z zakresu doradztwa zawodowego
 - j. Zakładane rezultaty działań
 - k. Monitorowanie i ewaluacja
- 3. Program realizacji Doradztwa Zawodowego**

PODSTAWY PRAWNE

1. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo Oświatowe (tekst jednolity Dz.U. 2018 poz. 996, 1000, 1290 i 1669).
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 60, 949, 2203).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2018, poz. 325).
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2017, poz. 1591 z późn. zm.).
5. Rozporządzenie MEN z 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli (Dz.U. 2017 poz. 1575).
6. Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół z dnia 28 marca 2017 r. (Dz.U. 2017, poz. 703).
7. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017, poz. 356).
8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2018 r. w sprawie wykazu zajęć prowadzonych bezpośrednio z uczniami lub wychowankami albo na ich rzecz przez nauczycieli poradni psychologiczno-pedagogicznych oraz nauczycieli: pedagogów, psychologów, logopedów, terapeutów pedagogicznych i doradców zawodowych (Dz.U. 2018, poz. 1601).

Rozdział 1

Założenia wstępne

§1. Wewnątrzszkolny System Doradztwa Zawodowego w Szkole Podstawowej nr 1 z Oddziałami Dwujęzycznymi i Sportowymi im. Tadeusza Kościuszki w Lidzbarku, zwany dalej w skrócie WSDZ, określa zakładane cele, metody pracy, zadania osób uczestniczących w jego realizacji, oczekiwane efekty i sposoby ewaluacji podejmowanych działań.

§2. §2. Działania z zakresu doradztwa zawodowego są w szkole planowane i systematycznie realizowane według opracowywanego programu realizacji wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego i przyjętego harmonogramu pracy szkoły.

§3. §3. 1. Wybór zawodu jest procesem rozwojowym i stanowi sekwencję decyzji podejmowanych na przestrzeni wielu lat życia.

2. Preferencje zawodowe wywodzą się z doświadczeń dzieciństwa i rozwijają się w toku życia człowieka.

§4. Podmiotami działań z zakresu doradztwa są uczniowie, nauczyciele i rodzice.

Rozdział 2

Cele

§5. §5. Doradztwo zawodowe ma na celu:

- 1) zdobycie przez uczniów wiedzy i umiejętności niezbędnych do poznania samego siebie i własnych predyspozycji zawodowych;
- 2) umożliwienie uczniom poznania świata zawodów, rynku pracy oraz procesów na nim zachodzących;
- 3) przygotowanie uczniów do roli pracownika i/lub pracodawcy, czyli zdobycie wiedzy i umiejętności związanych z poruszaniem się po rynku pracy;
- 4) zapoznanie uczniów z możliwościami uzyskania kwalifikacji zawodowych zgodnych z potrzebami rynku pracy i własnymi predyspozycjami zawodowymi;
- 5) nabycie przez uczniów umiejętności planowania własnej kariery edukacyjno-zawodowej.

Rozdział 3

Organizacja

§6. 1. Za realizację doradztwa zawodowego w szkole odpowiada dyrektor.

2. Doradztwo zawodowe realizują wszyscy członkowie Rady Pedagogicznej: nauczyciel koordynator doradztwa zawodowego, nauczyciele-bibliotekarze, nauczyciele wychowawcy, nauczyciele przedmiotowi, a także inni pracownicy szkoły, jak np. pielęgniarska szkolna.

3. Rada Pedagogiczna:

- 1) dba o zapewnienie spójności i ciągłości działania wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego zgodnie ze Statutem Szkoły;
- 2) wskazuje priorytety dotyczące preorientacji, orientacji i doradztwa zawodowego w ramach programu wychowawczo-profilaktycznego Szkoły;
- 3) opiniuje opracowywany przez zespół pod kierunkiem nauczyciela koordynatora program wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego na dany rok szkolny.

§ 7. Przy realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego szkoła współpracuje z rodzicami oraz może współpracować z pracodawcami, placówkami kształcenia ustawicznego, placówkami kształcenia praktycznego oraz ośrodkami doksztalcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiającymi uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, szkołami prowadzącymi kształcenie zawodowe, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli lub instytucjami rynku pracy.

§ 8. Doradztwo edukacyjno-zawodowe uwzględnia treści związane z:

- 1) poznawaniem różnych zawodów i ścieżek edukacyjnych;
- 2) diagnozowaniem własnych predyspozycji i preferencji zawodowych – zainteresowań, uzdolnień, mocnych i słabych stron, cech osobowości, możliwości i ograniczeń zdrowotnych;
- 3) konfrontowaniem własnych możliwości i osiągnięć z wymaganiami szkół i pracodawców;
- 4) planowaniem własnej kariery edukacyjno-zawodowej;
- 5) analizą potrzeb rynku pracy i możliwości zatrudnienia na lokalnym, krajowym i międzynarodowym rynku pracy;
- 6) radzeniem sobie w sytuacjach trudnych związanych z aktywnością zawodową;
- 7) uzyskiwaniem podstawowych i dodatkowych kwalifikacji, również poza systemem oświatowym;
- 8) rozwijaniem umiejętności interpersonalnych i autoprezentacji.

Rozdział 4

Zakres realizacji zadań

§ 9. 1. Szkoła realizuje doradztwo zawodowe przez prowadzenie zaplanowanych i systematycznych działań mających na celu wspieranie uczniów w procesie podejmowania świadomych decyzji edukacyjnych i zawodowych.

2. Doradztwo zawodowe prowadzone jest za pośrednictwem wielu zróżnicowanych aktywności, takich jak zajęcia edukacyjne z nauczycielem koordynatorem doradztwa zawodowego, zajęcia lekcyjne z innymi nauczycielami, wolontariat, warsztaty, wycieczki zawodoznawcze, udział w targach edukacyjnych, spotkaniach z przedstawicielami zawodów, przedstawicielami szkół ponadpodstawowych.

§ 10. Doradztwo zawodowe realizowane jest:

- 1) w klasach I-VI na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego - działania w zakresie doradztwa zawodowego w klasach I-VI szkoły podstawowej obejmują orientację zawodową, która ma na celu zapoznanie uczniów z wybranymi zawodami, kształtowanie pozytywnych postaw wobec pracy i edukacji oraz pobudzanie, rozpoznawanie i rozwijanie ich zainteresowań i uzdolnień;
- 2) w klasach VII i VIII na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego oraz na zajęciach z zakresu doradztwa zawodowego - działania w zakresie doradztwa zawodowego w klasach VII i VIII szkoły podstawowej mają na celu wspieranie uczniów w procesie przygotowania ich do świadomego i samodzielnego wyboru kolejnego etapu kształcenia i zawodu, z uwzględnieniem ich zainteresowań, uzdolnień i predyspozycji zawodowych oraz informacji na temat systemu edukacji i rynku pracy;
- 3) na zajęciach związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu prowadzonych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 4) na zajęciach z nauczycielem wychowawcą opiekującym się klasą;
- 5) w ramach wizyt zawodoznawczych, które mają na celu poznanie przez dzieci i uczniów środowiska pracy w wybranych zawodach, organizowanych u pracodawców, w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe i innych.

Rozdział 5

Sposób realizacji zadań

§ 11. 1. Doradztwo zawodowe na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego w klasach I-VIII oraz na zajęciach świetlicowych i pozalekcyjnych realizują nauczyciele prowadzący te zajęcia.

2. Zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego w kl. VII-VIII prowadzi nauczyciel koordynator posiadający kwalifikacje do zajmowania stanowiska nauczyciela doradcy zawodowego.

3. Doradztwo zawodowe na zajęciach w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej realizują nauczyciel koordynator, i inni nauczyciele, prowadzący te zajęcia.

§ 12. Przy organizacji i realizacji doradztwa zawodowego szkoła może współpracować w szczególności z pracodawcami, placówkami kształcenia ustawicznego, placówkami kształcenia praktycznego oraz ośrodkami doksztalcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiającymi uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych, szkołami prowadzącymi kształcenie zawodowe, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli lub instytucjami rynku pracy.

Rozdział 6

Zadania i odpowiedzialności osób zaangażowanych w realizację doradztwa zawodowego

§ 13. Dyrektor szkoły:

- 1) odpowiada za całokształt działań związanych z realizacją zadań z zakresu doradztwa zawodowego;
- 2) zapewnia warunki do realizowania w szkole zajęć z zakresu orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego;
- 3) współpracuje z nauczycielem koordynatorem doradztwa zawodowego przy opracowaniu i wdrażaniu rocznego programu realizacji WSDZ;
- 4) wspiera kontakty pomiędzy uczestnikami procesu orientacji zawodowej oraz doradztwa zawodowego w szkole a instytucjami zewnętrznymi;
- 5) sprawuje nadzór pedagogiczny nad działaniami z tego obszaru;
- 6) organizuje w szkole wspomaganie realizacji działań z zakresu orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego poprzez planowanie i przeprowadzanie działań mających na celu poprawę jakości pracy placówki w tym obszarze.

§ 14. Nauczyciel koordynator doradztwa zawodowego w szkole:

- 1) prowadzi zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego, o których mowa w art. 109 ust. 1 pkt 7 ustawy Prawo oświatowe;
- 2) opracowuje we współpracy z innymi nauczycielami, w tym nauczycielami wychowawcami opiekującymi się oddziałami Program realizacji wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego na dany rok szkolny” oraz koordynuje jego realizację;
- 3) wspiera nauczycieli, w tym nauczycieli wychowawców opiekujących się oddziałami, w zakresie realizacji działań określonych w Programie realizacji wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego w danym roku szkolnym;
- 4) koordynuje działalność informacyjno-doradczą realizowaną przez szkołę, w tym gromadzenie, aktualizację i udostępnianie informacji edukacyjnych i zawodowych właściwych dla danego poziomu kształcenia;

- 5) prowadzi zajęcia związane z wyborem kierunku kształcenia i zawodu, z uwzględnieniem rozpoznanych mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów;
- 6) współpracuje z innymi nauczycielami w tworzeniu i zapewnieniu ciągłości działań w zakresie zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu;
- 7) wspiera nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 8) monitoruje realizację w szkole programu wewnątrzszkolnego doradztwa zawodowego na dany rok szkolny;
- 9) współpracuje z rodzicami:
 - a) podejmując problematykę związaną z wyborem przez ich dzieci dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej w ramach zebrań z rodzicami,
 - b) prowadząc konsultacje indywidualne,
 - c) przekazując dane i informacje dotyczące oferty szkół ponadpodstawowych w okolicy oraz lokalnego rynku pracy,

§ 15. Wychowawcy:

- 1) określają mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia uczniów;
- 2) eksponują w trakcie bieżącej pracy z uczniami związki realizowanych treści nauczania z treściami programowymi doradztwa zawodowego;
- 3) włączają do planów wychowawczych zagadnienia z zakresu doradztwa zawodowego;
- 4) realizują tematy związane z doradztwem zawodowym na godzinach wychowawczych;
- 5) wskazują uczniom specjalistów, którzy mogą udzielać wsparcia w planowaniu kariery zawodowej;
- 6) współpracują z rodzicami w zakresie planowania ścieżki kariery edukacyjno-zawodowej ich dzieci oraz zapraszając rodziców – jako przedstawicieli zawodów – do współpracy ze szkołą w ramach realizacji zadań z doradztwa zawodowego;
- 7) współpracują z nauczycielem koordynatorem doradztwa zawodowego oraz innymi nauczycielami i specjalistami w zakresie realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym.

§ 16. Nauczyciele:

- 1) określają mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia uczniów;
- 2) eksponują w trakcie bieżącej pracy z uczniami związki realizowanych treści nauczania z treściami programowymi orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego;
- 3) współpracują z nauczycielem koordynatorem doradztwa zawodowego oraz wychowawcami klas w zakresie realizowania zajęć preorientacji, orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego dla uczniów;
- 4) przygotowują uczniów do udziału w konkursach, olimpiadach i projektach edukacyjnych np. zawodoznawczych;

- 5) prowadzą koła zainteresowań, zajęcia dodatkowe;
- 6) organizują w salach kąciki zawodoznawcze;
- 7) współpracują z nauczycielem koordynatorem doradztwa zawodowego oraz innymi nauczycielami i specjalistami w zakresie realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym.
- 8) Specjaliści:
- 9) określają mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia uczniów;
- 10) włączają treści z zakresu orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego w prowadzone zajęcia dla uczniów;
- 11) współpracują z wychowawcami klas w ramach realizowania działań z zakresu preorientacji, orientacji zawodowej i doradztwa zawodowego dla uczniów;
- 12) włączają się w proces podejmowania przez uczniów decyzji edukacyjnych i zawodowych, m.in. wykorzystując informacje dotyczące ucznia wynikające z pracy specjalisty;
- 13) współpracują z nauczycielem koordynatorem oraz innymi nauczycielami i specjalistami w zakresie realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym.

§ 17. Nauczyciele-wychowawcy w świetlicy szkolnej:

- 1) włączają w zajęcia realizowane w świetlicy szkolnej treści z zakresu orientacji zawodowej;
- 2) organizują w sali kąciki zawodoznawcze;
- 3) rozpoznają i wspierają w rozwoju zdolności i uzdolnienia uczniów;
- 4) wskazują uczniom specjalistów, którzy mogą udzielać wsparcia w wyborze kierunku kształcenia i zawodu;
- 5) udzielają uczniom informacji o możliwościach korzystania z usług doradcy zawodowego;

§ 18. Nauczyciel-bibliotekarze:

- 1) współpracują z nauczycielem koordynatorem oraz innymi nauczycielami i specjalistami w zakresie realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym;
- 2) opracowują, aktualizują i udostępniają zasoby dotyczące doradztwa zawodowego udostępniają zasoby dotyczące doradztwa zawodowego;
- 3) włączają się w organizowane przez szkołę i instytucje zewnętrzne wydarzenia z zakresu doradztwa zawodowego.

§ 19. Inne osoby zatrudnione w szkole - pielęgniarzka:

- 1) współpracuje z nauczycielem koordynatorem doradztwa zawodowego oraz z innymi nauczycielami w zakresie realizacji działań związanych z doradztwem zawodowym;
- 2) udziela informacji o kwestiach zdrowotnych ważnych w kontekście zawodów wybieranych przez uczniów;

- 3) organizuje dla uczniów spotkania dotyczące dbania o zdrowie i bezpieczeństwo oraz kształtowania właściwych nawyków – adekwatnych do zawodów wybieranych przez uczniów.

Rozdział 7

Metody i formy pracy

§ 20. W ramach realizacji zadań z zakresu doradztwa zawodowego szkoła wykorzystuje następujące metody i formy pracy:

- 1) diagnozy predyspozycji, mocnych i słabych stron, zainteresowań zawodowych;
- 2) zajęcia lekcyjne, podczas których podejmowana jest tematyka doradztwa zawodowego;
- 3) zajęcia dodatkowe rozwijające talenty, zainteresowania i pasje uczniów;
- 4) zajęcia aktywizujące uczniów do samodzielnego wyboru zawodu prowadzone z całymi zespołami uczniowskimi;
- 5) udzielanie informacji w zakresie wyboru kierunku dalszego kształcenia zawodu i planowania dalszej kariery zawodowej;
- 6) udzielanie indywidualnych porad konsultacji dla uczniów, rodziców i nauczycieli,
- 7) uczestnictwo uczniów w dniach otwartych, targach edukacyjnych;
- 8) kąciki informacji zawodowej;
- 9) wycieczki zawodoznawcze do zakładów pracy;
- 10) wycieczki do instytucji kształcących – szkół ponadpodstawowych, centrów nauki itp.;
- 11) spotkania z przedstawicielami zawodów;
- 12) obserwacje zajęć praktycznych w szkołach ponadpodstawowych;
- 13) konkursy, olimpiady;
- 14) projekty edukacyjne;
- 15) prezentacje wizualne, filmy, gry, programy komputerowe, prezentacje multimedialne;
- 16) zbieranie informacji i danych, korzystanie z zasobów Ośrodka Rozwoju Edukacji;
- 17) ankiety, kwestionariusze;
- 18) spotkania informacyjne z rodzicami;
- 19) zakładka informacyjna na stronie internetowej szkoły zawierająca informacje związane z tematyką doradztwa edukacyjno-zawodowego;

Rozdział 8

Podmioty współpracujące ze szkołą

§ 21. Podmiotami współpracującymi ze szkołą przy realizacji WSDZ są:

- 1) pracownicy Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej;
- 2) pracownicy Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli;
- 3) pracownicy Młodzieżowego Centrum Kariery OHP;

- 4) organizatorzy targów szkół ponadpodstawowych i targów edukacji;
- 5) przedstawiciele szkół ponadpodstawowych;
- 6) rodzice;
- 7) inne osoby wspierające organizację szkolnego doradztwa zawodowego (np. pracownicy zakładów pracy, przedstawiciele zawodów, pracownicy organizacji pozarządowych itd.), absolwenci szkoły.

Rozdział 9

Szkolne zasoby z zakresu doradztwa zawodowego

§ 22. Szkoła gromadzi i sukcesywnie poszerza własne zasoby służące realizacji doradztwa zawodowego. Są to, m.in.:

- 1) Wewnętrzny System Doradztwa Zawodowego;
- 2) opracowywany co roku i zatwierdzany przez dyrektora program realizacji wewnętrznego systemu doradztwa zawodowego na dany rok szkolny;
- 3) nauczyciel koordynator doradztwa zawodowego;
- 4) narzędzia diagnostyczne do rozpoznawania predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów;
- 5) materiały z zakresu doradztwa zawodowo-edukacyjnego gromadzone w bibliotece: filmy, scenariusze, plakaty, broszury, publikacje;
- 6) materiały gromadzone w związku z organizacją wydarzeń, takich jak: Ogólnopolski Tydzień Kariery, projekty edukacyjne, spotkania z przedstawicielami zawodów itp.
- 7) zasoby internetowe, w tym zasoby ORE;
- 8) informacje o losach absolwentów,
- 9) informacje i dane dostępne w zakładce strony internetowej szkoły.

Rozdział 10

Zakładane rezultaty działań

§ 23. 1. Przewidywane rezultaty w odniesieniu do uczniów:

- 1) znajomość czynników niezbędnych do podjęcia prawidłowej decyzji wyboru zawodu;
- 2) umiejętność dokonywania samooceny, wskazywania własnych zawodowych predyspozycji, mocnych i słabych stron, decydujących o trafności wyboru zawodu i dalszej ścieżki kształcenia;
- 3) znajomość świata pracy, grup zawodów, kwalifikacji;
- 4) umiejętność samodzielnego zaplanowania dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej.

2. Planowane rezultaty w odniesieniu do Rady Pedagogicznej:

- 1) wprowadzenie treści z zakresu doradztwa zawodowego do planów wychowawczych klas oraz programów nauczania na obowiązkowych zajęciach edukacyjnych;
- 2) realizacja przez nauczycieli treści zawodoznawczych podczas lekcji, zebrań oraz spotkań indywidualnych z rodzicami;
- 3) współpraca nauczycieli ze środowiskiem lokalnym na rzecz rozwoju zawodowego uczniów;
- 4) stosowanie metod, technik i form prowadzenia zajęć z doradztwa zawodowego podczas zajęć z uczniami.

3. Przewidywane rezultaty w odniesieniu do rodziców:

- 1) znajomość czynników niezbędnych do podjęcia prawidłowej decyzji związanej z wyborem ścieżki edukacyjno-zawodowej przez ich dziecko;
- 2) rozumienie potrzeby uwzględnienia zainteresowań, uzdolnień, cech charakteru, temperamentu, stanu zdrowia, możliwości psychofizycznych, uwarunkowań rynku pracy, jako czynników decydujących przy planowaniu kariery edukacyjnej i zawodowej dziecka,
- 3) umiejętność wskazania tych cech u własnego dziecka,
- 4) znajomość źródeł informacji i umiejętność uzyskania wsparcia w procesie wyboru drogi zawodowej przez dziecko;
- 5) znajomość trendów w zatrudnieniu na rynku pracy oraz oferty szkolnictwa ponadpodstawowego;
- 6) umiejętność udzielenia pomocy swojemu dziecku w podejmowaniu decyzji edukacyjno-zawodowych.

Rozdział 11

Monitorowanie i ewaluacja

§ 24. Za monitorowanie realizacji działań z zakresu doradztwa zawodowego w szkole odpowiada bezpośrednio nauczyciel koordynator doradztwa zawodowego, który na bieżąco prowadzi stosowne działania w formie: analizy dokumentacji szkolnej z tego obszaru, badań ankietowych, arkuszy monitorowania, rejestru uwag, i innych.

§ 25. Nauczyciel koordynator doradztwa zawodowego po zakończeniu każdego okresu przekazuje dyrektorowi szkoły raport wyników monitorowania.

§ 26. Działania z zakresu doradztwa zawodowego podlegają prowadzonej w szkole w ramach nadzoru pedagogicznego ewaluacji wewnętrznej. Działania w ramach ewaluacji wewnętrznej organizuje i odpowiada za nie dyrektor szkoły.

„Wybierz pracę, którą kochasz,

a nie będziesz musiał pracować

nawet przez jeden dzień w swoim życiu”

Konfucjusz

PROGRAM
REALIZACJI DORADZTWA ZAWODOWEGO
W ROKU SZKOLNYM 2019/2020

- I.** Program realizacji doradztwa zawodowego w roku szkolnym 2019/2020 opracowany został na podstawie obowiązujących przepisów prawa oświatowego, oraz założeń Wewnętrzny Szkolny System Doradztwa Zawodowego.
- II.** Program uwzględnia potrzeby uczniów, rodziców i nauczycieli oraz opisuje realizowane w szkole działania, w tym:
 - a) tematykę tych działań,
 - b) metody i formy realizacji działań,
 - c) terminy poszczególnych działań,
 - d) osoby odpowiedzialne za ich realizację.
- III.** Program zakłada współpracę szkoły z rodzicami oraz placówkami, instytucjami i zakładami pracy.
- IV.** Program uwzględnia treści programowe opisane w załącznikach nr 2a, 2b oraz 3 do rozporządzenia MEN z dnia 12 lutego 2019 r. w sprawie doradztwa zawodowego (Dz.U. z 2018, poz. 325).

V. Cele programu

1. Celem głównym programu wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zawodowego jest wspieranie dzieci i uczniów w procesie podejmowania samodzielnych i odpowiedzialnych wyborów edukacyjnych i zawodowych opartych na znajomości i rozumieniu siebie, systemu edukacji oraz rynku pracy.
2. Celem orientacji zawodowej w klasach I–III jest wstępne zapoznanie uczniów z różnorodnością zawodów na rynku pracy, rozwijanie pozytywnej i proaktywnej postawy wobec pracy i edukacji oraz stwarzanie sytuacji edukacyjnych sprzyjających poznawaniu i rozwijaniu zainteresowań oraz pasji.
3. Celem orientacji zawodowej w klasach IV–VI jest poznawanie własnych zasobów, zapoznanie uczniów z wybranymi zawodami i rynkiem pracy, kształtowanie pozytywnej i proaktywnej postawy uczniów wobec pracy i edukacji oraz stwarzanie sytuacji edukacyjnych i wychowawczych sprzyjających poznawaniu i rozwijaniu zdolności, zainteresowań oraz pasji.
4. Celem doradztwa zawodowego w klasach VII–VIII szkoły podstawowej jest przygotowanie uczniów do odpowiedzialnego planowania kariery i podejmowania przy wsparciu doradczym decyzji edukacyjnych i zawodowych uwzględniających znajomość własnych zasobów oraz informacje na temat rynku pracy i systemu edukacji.

VI. Treści programowe w ramach **orientacji zawodowej w klasach I-III** – cele szczegółowe

1. **Poznanie siebie**

Uczeń:

- 1.1 opisuje swoje zainteresowania i określa, w jaki sposób może je rozwijać;
- 1.2 prezentuje swoje zainteresowania wobec innych osób;
- 1.3 podaje przykłady różnorodnych zainteresowań ludzi;
- 1.4 podaje przykłady swoich mocnych stron w różnych obszarach;

1.5 podejmuje działania w sytuacjach zadaniowych i opisuje, co z nich wyniknęło dla niego i dla innych.

2. Świat zawodów i rynek pracy

Uczeń:

2.1 odgrywa różne role zawodowe w zabawie;

2.2 podaje nazwy zawodów wykonywanych przez osoby w bliższym i dalszym otoczeniu oraz opisuje podstawową specyfikę pracy w wybranych zawodach;

2.3 opisuje, czym jest praca, i omawia jej znaczenie w życiu człowieka na wybranych przykładach;

2.4 omawia znaczenie zaangażowania różnych zawodów w kształt otoczenia, w którym funkcjonuje;

2.5 opisuje rolę zdolności i zainteresowań w wykonywaniu danego zawodu;

2.6 posługuje się przyborami i narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny.

3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie

Uczeń:

3.1 uzasadnia potrzebę uczenia się i zdobywania nowych umiejętności;

3.2 wskazuje treści, których lubi się uczyć;

3.3 wymienia różne źródła wiedzy i podejmuje próby korzystania z nich.

4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych

Uczeń:

4.1 opowiada, kim chciałby zostać i co chciałby robić;

4.2 planuje swoje działania lub działania grupy, wskazując na podstawowe czynności i zadania niezbędne do realizacji celu;

4.3 próbuje samodzielnie podejmować decyzje w sprawach związanych bezpośrednio z jego osobą.

VII. Treści programowe w ramach orientacji zawodowej w klasach IV-VI – cele szczegółowe

1. Poznawanie własnych zasobów

Uczeń:

1.1 określa własne zainteresowania i uzdolnienia oraz kompetencje;

1.2 wskazuje swoje mocne strony oraz możliwości ich wykorzystania w różnych dziedzinach życia;

1.3 podejmuje działania w sytuacjach zadaniowych i ocenia swoje działania, formułując wnioski na przyszłość;

1.4 prezentuje swoje zainteresowania i uzdolnienia wobec innych osób z zamiarem zaciekawienia odbiorców.

2. Świat zawodów i rynek pracy

Uczeń:

2.1 wymienia różne grupy zawodów i podaje przykłady zawodów charakterystycznych dla poszczególnych grup;

2.2 opisuje różne ścieżki ich uzyskiwania oraz podstawową specyfikę pracy w zawodach;

2.3 opisuje, czym jest praca i jakie ma znaczenie w życiu człowieka;

2.4 podaje czynniki wpływające na wybory zawodowe;

2.5 posługuje się przyborami i narzędziami zgodnie z ich przeznaczeniem oraz w sposób twórczy i niekonwencjonalny;

2.6 wyjaśnia rolę pieniądza we współczesnym świecie i jego związek z pracą.

3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie

Uczeń:

3.1 wskazuje różne sposoby zdobywania wiedzy, korzystając ze znanych mu przykładów, oraz omawia swój indywidualny sposób nauki;

3.2 wskazuje przedmioty szkolne, których lubi się uczyć;

3.3 samodzielnie dociera do informacji i korzysta z różnych źródeł wiedzy.

4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych

Uczeń:

4.1 opowiada o swoich planach edukacyjno-zawodowych;

4.2 planuje swoje działania lub działania grupy, wskazując szczegółowe czynności i zadania niezbędne do realizacji celu;

4.3 próbuje samodzielnie podejmować decyzje w sprawach związanych bezpośrednio lub pośrednio z jego osobą.

VIII. Treści programowe w ramach **doradztwa zawodowego w klasach VII-VIII** – cele szczegółowe

1. Poznawanie własnych zasobów

Uczeń:

- 1.1 określa wpływ stanu zdrowia na wykonywanie zadań zawodowych;
- 1.2 rozpoznaje własne zasoby (zainteresowania, zdolności, uzdolnienia, kompetencje, predyspozycje zawodowe);
- 1.3 dokonuje syntezy przydatnych w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej informacji o sobie wynikających z autoanalizy, ocen innych osób oraz innych źródeł;
- 1.4 rozpoznaje własne ograniczenia jako wyzwania w odniesieniu do planów edukacyjno-zawodowych;
- 1.5 rozpoznaje swoje możliwości i ograniczenia w zakresie wykonywania zadań zawodowych i uwzględnia je w planowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej;
- 1.6 określa aspiracje i potrzeby w zakresie własnego rozwoju i możliwe sposoby ich realizacji;
- 1.7 określa własną hierarchię wartości i potrzeb.

2. Świat zawodów i rynek pracy

Uczeń:

- 2.1 wyszukuje i analizuje informacje na temat zawodów oraz charakteryzuje wybrane zawody, uwzględniając kwalifikacje wyodrębnione w zawodach oraz możliwości ich uzyskiwania;
- 2.2 porównuje własne zasoby i preferencje z wymaganiami rynku pracy i oczekiwaniami pracodawców;
- 2.3 wyjaśnia zjawiska i trendy zachodzące na współczesnym rynku pracy, z uwzględnieniem regionalnego i lokalnego rynku pracy;
- 2.4 uzasadnia znaczenie pracy w życiu człowieka;
- 2.5 analizuje znaczenie i możliwości doświadczania pracy;
- 2.6 wskazuje wartości związane z pracą i etyką zawodową;

2.7 dokonuje autoprezentacji.

3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie

Uczeń:

3.1 analizuje oferty szkół ponadpodstawowych i szkół wyższych pod względem możliwości dalszego kształcenia, korzystając z dostępnych źródeł informacji;

3.2 analizuje kryteria rekrutacyjne do wybranych szkół w kontekście rozpoznania własnych zasobów;

3.3 charakteryzuje strukturę systemu edukacji formalnej oraz możliwości edukacji poza formalnej i nieformalnej;

3.4 określa znaczenie uczenia się przez całe życie.

4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych

Uczeń:

4.1 dokonuje wyboru dalszej ścieżki edukacyjno-zawodowej samodzielnie lub przy wsparciu doradczym;

4.2 określa cele i plany edukacyjno-zawodowe, uwzględniając własne zasoby;

4.3 identyfikuje osoby i instytucje wspomagające planowanie ścieżki edukacyjno-zawodowej i wyjaśnia, w jakich sytuacjach korzystać z ich pomocy;

4.4 planuje ścieżkę edukacyjno-zawodową, uwzględniając konsekwencje podjętych wyborów.

PROGRAM REALIZACJI DORADZTWA ZAWODOWEGO W ROKU SZKOLNYM 2019/2020

L.p.	Rodzaj działania	Do kogo skierowane	Forma realizacji	Osoby odpowiedzialne	Termin realizacji
1.	Przedstawienie Radzie Pedagogicznej do zaopiniowania WSDZ i Programu Doradztwa Zawodowego	nauczyciele	prezentacja na posiedzeniu Rady Pedagogicznej	koordynator doradztwa zawodowego	IX-2019
2.	Gromadzenie, aktualizacja i udostępnianie informacji edukacyjnych z zakresu doradztwa zawodowego	uczniowie, rodzice, nauczyciele	ulotki, foldery, czasopisma, pozycje książkowe, zasoby internetowe na stronie szkoły	koordynator doradztwa zawodowego, pedagog, wychowawcy, nauczyciele biblioteki, informatyk	cały rok szkolny
3.	Utworzenie teczki zawodów	uczniowie klas VII i VIII	karty z charakterystyką poszczególnych zawodów, zdjęcia	koordynator doradztwa zawodowego, uczniowie klas VII-VIII	cały rok szkolny
4.	Psychoedukacja rodziców	rodzice	spotkania, warsztaty, prelekcje, konsultacje	koordynator doradztwa zawodowego, pedagog, dyrektor, pracownik Poradni PP	cały rok szkolny
5.	Przeprowadzenie 10 zajęć z doradztwa zawodowego w klasach VII i VIII	uczniowie klas VII i VIII	zajęcia zgodnie z programem	koordynator doradztwa zawodowego	I półrocze

6.	Realizacja zajęć związanych z planowaniem przyszłości edukacyjno-zawodowej Tematyka zajęć:				
	I. Poznajemy siebie	Uczniowie kl. I - VII,	Pogadanka, prezentacja, testy, warsztaty	Wychowawcy klas	X 2019 i V 2020
	II. Praca i zawody	Uczniowie kl. I - VIII,	Prelekcje, wycieczki, filmy, konkursy	Koordinator doradztwa zawodowego	II półrocze
	III. Moje hobby	Uczniowie kl. I - VIII,	Prezentacje uczniów nt. moje pasje, moje zainteresowania, konkurs	Koordinator doradztwa zawodowego, wychowawcy	X 2019 i V 2020
	IV. Poznajemy zawody	Uczniowie kl. I - VIII,	Filmy, Spotkania z przedstawicielami wybranych zawodów	Koordinator doradztwa zawodowego, wychowawcy, nauczyciele	cały rok szkolny
1.	Realizacja treści programowych w ramach orientacji zawodowej w klasach I-VI oraz w ramach doradztwa zawodowego w klasach VII i VIII	Uczniowie kl. I - VIII	pogadanki, filmy, prezentacje, burza mózgów itp.	Nauczyciele poszczególnych przedmiotów, wychowawcy	cały rok szkolny

Treści programowe orientacji zawodowej w klasach I - III:

- 1. Poznawanie siebie**, m.in.: zainteresowań, zdolności i uzdolnień, mocnych i słabych stron jako potencjalnych obszarów do rozwoju, ograniczeń, kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw), wartości, predyspozycji zawodowych, stanu zdrowia.
- 2. Świat zawodów i rynek pracy**, m.in.: poznawanie zawodów, odgrywanie różnych ról zawodowych w zabawie, posługuje się przyborami, narzędziami zgodnie z przeznaczeniem, wyszukiwanie oraz przetwarzanie informacji o zawodach i rynku pracy,
- 3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie**, m.in.: uzasadnianie potrzeby uczenia się i zdobywania nowych umiejętności, wskazywanie treści, których lubi się uczyć, wskazywanie źródeł wiedzy i korzystanie z nich.
- 4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych**, m.in.: określanie kim chciałbym zostać i co chciałbym robić, planowanie swojego działania lub działania grupy, wskazywanie czynności niezbędnych do osiągnięcia celu, próby podejmowania decyzji w sprawach dotyczących własnej osoby.

Treści programowe orientacji zawodowej w klasach IV - VI:

- 1. Poznawanie własnych zasobów**, m.in.: określanie własnych zainteresowań, zdolności i uzdolnień, mocnych i słabych stron jako potencjalnych obszarów do rozwoju, ograniczeń, kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw), wartości, predyspozycji zawodowych, stanu zdrowia.
- 2. Świat zawodów i rynek pracy**, m.in.: wskazywanie różnych grup zawodów, wyszukiwanie oraz przetwarzanie informacji o zawodach, specyfice pracy w zawodach i rynku pracy, posługuje się przyborami, narzędziami zgodnie z przeznaczeniem.
- 3. Rynek edukacyjny i uczenie się przez całe życie**, m.in.: wskazywanie różnych sposobów zdobywania wiedzy, samodzielne korzystanie ze źródeł informacji i ich wykorzystanie, znajomość systemu edukacji i innych form uczenia się, wyszukiwanie oraz przetwarzanie informacji o formach i placówkach kształcenia, uczenie się przez całe życie.
- 4. Planowanie własnego rozwoju i podejmowanie decyzji edukacyjno-zawodowych**, m.in.: opowiadanie o planach edukacyjno-zawodowych, planowanie swojego działania lub działania grupy, wskazywanie czynności niezbędnych do osiągnięcia celu, próby podejmowania decyzji w sprawach dotyczących własnej osoby.

Treści programowe doradztwa zawodowego w klasach VII - VIII:

- 1. Poznawanie własnych zasobów**, m.in.: rozpoznawanie własnych zainteresowań, zdolności i uzdolnień, mocnych i słabych stron jako potencjalnych obszarów do rozwoju, ograniczeń, kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw), wartości, predyspozycji zawodowych, stanu zdrowia.
- 2. Świat zawodów i rynek pracy**, m.in.: wyszukiwanie i analizowanie informacji o zawodach, charakterystyka zawodów, dokonywanie autoprezentacji, wyszukiwanie oraz przetwarzanie informacji o zawodach i rynku pracy, umiejętność poruszania się po nim, poszukiwanie i utrzymanie pracy.

8.	Zorganizowanie wycieczek zawodoznawczych do zakładów pracy	Uczniowie klas VII i VIII	Wycieczki	Dyrektor, koordynator doradztwa zawodowego, wychowawcy	zgodnie z harmonogramem
9.	Oferta szkół ponadpodstawowych, rodzaj dokumentów, kryteria rekrutacyjne	uczniowie, rodzice	ulotki, plakaty, foldery, prezentacje	Dyrektor, koordynator doradztwa zawodowego	III - V
10.	Realizacja Programu „Laboratorium. Mój Profil”	uczniowie, nauczyciele	inauguracja, pogadanki, wycieczki zawodoznawcze, konkurs	Dyrektor, koordynator doradztwa zawodowego	X - VI
11.	Przeprowadzenie działań w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Kariery	uczniowie, rodzice, nauczyciele	tablice informacyjne, gazetki, zajęcia z uczniami, konkurs	koordynator doradztwa zawodowego, wychowawcy	X 2019
12.	Udział uczniów w dniach otwartych szkół ponadpodstawowych.	uczniowie klas VIII	dni otwarte szkół	Dyrektor, koordynator doradztwa zawodowego, wychowawcy	II semestr
13.	Poszerzanie wiedzy z zakresu doradztwa zawodowego	koordynator doradztwa zawodowego	udział w konferencjach, szkoleniach	dyrektor, koordynator doradztwa zawodowego	zgodnie z terminami szkoleń

	Udostępnianie informacji na stronie internetowej szkoły, na terenie placówki	uczniowie, rodzice, nauczyciele	referaty, artykuły, adresy stron www	pedagog, koordynator doradztwa zawodowego, informatyk	cały rok szkolny
14.	Współpraca z powiatowym koordynatorem ds. doradztwa zawodowego, z doradcą zawodowym z Poradni PP oraz z doradcą zawodowym MCK	uczniowie, rodzice nauczyciele	spotkania informacyjne dla rodziców i nauczycieli, zajęcia z uczniami	koordynator doradztwa zawodowego	cały rok szkolny
15.	Badanie losów absolwentów	uczniowie, rodzice, nauczyciele		Zespół zadaniowy	IX

1. Przykładowe treści doradztwa i poradnictwa zawodowego realizowane na zajęciach przedmiotowych.

Przedmiot:	Realizowane treści
edukacja wczesnoszkolna	wyszukiwanie informacji na temat edukacji i zawodów za pomocą słowników, encyklopedii, komputera, wdrażanie do podejmowania obowiązków i rzetelnego ich wypełniania, zapoznanie z pojęciem pracy i wynagrodzenia pieniężnego oraz sytuacji ekonomicznej rodziny, przedstawianie znaczenia pracy w życiu człowieka, omawianie zawodów ich najbliższych, prezentowanie charakterystyki pracy w różnych zawodach, rozwijanie zainteresowań, zapoznawanie ze sposobami powstawania różnych przedmiotów, uczenie podstawowych umiejętności technicznych.
język polski	autoprezentacja, prezentacja, selekcja informacji ze źródeł naukowych w kontekście podanego tematu, perswazja i argumentacja przedstawionej tezy, budowanie tekstu retorycznie poprawnego, pisanie wypowiedzi w formie CV, listu motywacyjnego, podania, ogłoszenia.
języki obce	określenie własnego hobby, mówienie o sobie, o swoim wyglądzie, zainteresowaniach, poznawanie słownictwa odnoszącego się do cech osobowych, pisanie korespondencji formalnej, poznawanie zawodów związanych z handlem, słownictwo pomagające dokonać zakupów za granicą, rozmowa kwalifikacyjna (dialog z pracodawcą), pisanie CV.
wos, historia	poznanie własnej osobowości, poznanie potrzeb człowieka, szanowanie praw i obowiązków człowieka i obywatela, wypełnianie różnego rodzaju formularzy, promowanie postaw humanitarnych, poznanie podstawowych zasad obowiązującego prawa w Polsce.
religia	poznanie osobowości ludzkich, kształtowanie poczucia własnej wartości, wartości moralne w różnych zawodach, określenie własnych celów życiowych - powołanie do zawodu, praca jako wartość.
informatyka	wyszukiwanie i gromadzenie informacji w Internecie, przedstawienie usług i form działania technologii informacyjnej (e-banki, e-nauka, informacyjna e-book, e-learning), poruszanie się po wirtualnym rynku pracy, uświadomienie potencjału Internetu.
matematyka	rozmowy i dyskusje z uczniami dlaczego uczymy się matematyki, jaka jest jej przyszłość w życiu codziennym, wskazanie gałęzi wiedzy, w których podstawą jest matematyka np. budownictwo, elektronika, mechanika, nauki ekonomiczne, stolarstwo, wskazywanie zawodów, które wymagają bardzo dobrej znajomości matematyki np. matematyka teoretyczna, geodezja, księgowość, rachunkowość, sprzedawca, przygotowanie uczniów do egzaminów maturalnych, wspieranie nauczycieli przedmiotów zawodowych w przygotowaniu ucznia do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe, rozwiązywanie zadań praktycznych: np. wyliczenie kosztów remontu, doliczenie podatku dochodowego, wypełnianie PIT, wybór dobrej lokaty itp.

edukacja dla bezpieczeństwa	kształtowanie ochrony życia i zdrowia własnego oraz innych, przygotowanie ucznia do indywidualnego ratownictwa przedmedycznego w nagłych stanach zagrożenia życia, promowanie postaw humanitaryzmu - międzynarodowa pomoc humanitarna oraz zagadnienia z prawa humanitarnego, poznawanie zasad rekrutacji, do służb mundurowych w szczególności Sił Zbrojnych RP, zapoznanie z pracą w służbach obrony cywilnej, wolontariat idea i uczestnictwo.
fizyka	maszyny proste - dźwignie - omówienie zawodów budowlanych, mechanicznych, omówienie zawodów z nadawaniem i odbioru dźwięku, muzyka, przekazywanie wiedzy o szkodliwości hałasu, elementy astronomii, elektryczności, z robotyki i automatyki itd.
biologia	umiejętność udzielania I pomocy przedmedycznej (ratownictwo medyczne), prawidłowe żywienie (dietetyka), zastosowanie genetyki i techniki inżynierii genetycznej (biotechnologia) higiena wypoczynku, eliminacja stresu, doping i jego skutki, rodzaje osobowości (wspólnie z wychowaniem fizycznym - edukacja zdrowotna).
chemia	zasady bhp w pracowni chemicznej (laborant), I pomoc w przypadku poparzeń środkami chemicznymi oraz zatrucia środkami chemicznymi (ratownictwo medyczne), właściwości chemiczne i fizyczne wybranych pierwiastków i ich związków (w budownictwie, metalurgii, hutnictwie, farmacji, włókiennictwie, szkło laboratoryjne (laborant, farmaceuta, lekarz, sporządzanie roztworów o znacznym stężeniu (laborant, farmaceuta, lekarz, strażak).
geografia	rynek pracy w Iławie (powiecie iławskim) i powiecie ostródzkim oraz działdowskim i nowomiejskim, bezrobocie w Polsce, struktura zatrudnienia w Polsce, poszukiwane zawody, przemysł nowych technologii, problemy globalizacji.
wychowanie fizyczne	uczeń: omawia zalecenia dotyczące aktywności fizycznej w zależności od płci, okresu życia i rodzaju pracy zawodowej; wykonuje ćwiczenia kształtujące i kompensacyjne w celu przeciwdziałania negatywnym dla zdrowia skutkom pracy, w tym pracy w pozycji siedzącej i przy komputerze; wyjaśnia, dlaczego zdrowie jest wartością dla człowieka i zasobem dla społeczeństwa oraz na czym polega dbałość o zdrowie w okresie młodości i wczesnej dorosłości - zgodnie z treściami podstawy programowej.
muzyka	zapoznajanie uczniów z zawodami związanymi z muzyką, przekazywanie wiedzy o tworzeniu instrumentów, nauka gry na instrumentach.
plastyka	zapoznajanie z zawodami z dziedziny kultury, uczenie korzystania z przekazów medialnych oraz wykorzystywania ich wytworów.
technika	funkcje urządzeń technicznych, omawianie kolejności działań technologicznych, organizacji miejsca pracy i szacowanie czasu jej trwania, nauka posługiwania się narzędziami.

